Κλασική Στρατηγική 1

Κωνσταντίνος Κωσταγιάννης

Περίγραμμα διάλεξης

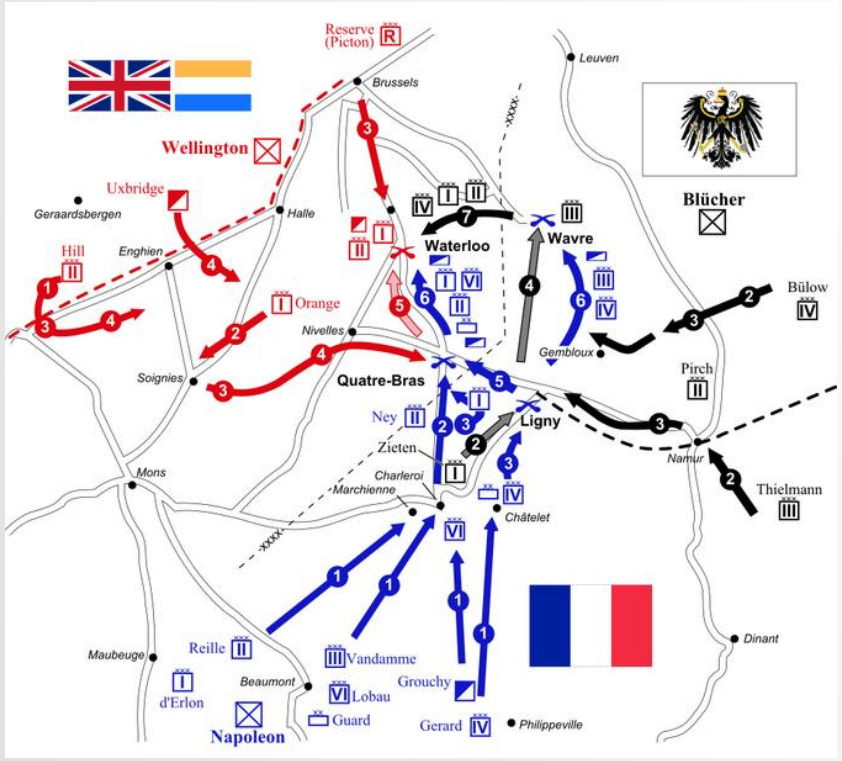
- Έννοια της στρατηγικής
- Κλασική στρατηγική
- Sun Tzu

Έννοια της Στρατηγικής

Ιστορική εξέλιξη (Strachan)

- Μέχρι τον 18ο αι. «τα σχέδια των στρατηγών και η εκτέλεση ελιγμών πριν την μάχη» δεν είχαν όνομα
- Paul Gideon Joly de Maizeroy (1777), στο πλαίσιο του Διαφωτισμού και των επαγγελματικών στρατών διαχωρίζει **στρατηγική** από τακτική (έμφαση σε ορθό λόγο και κατανόηση δυνατοτήτων)
- Jomini (1838): στρατηγική ως το δεύτερο σημαντικότερο από τα έξι μέρη του πολέμου (μετά την πολιτική δεινότητα): *«η τέχνη του να διεξάγει κανείς πόλεμο επί χάρτου και να κατανοεί το πλήρες θέατρο επιχειρήσεων»*
- Οδήγησε στην «παραδοσιακή» κατανόηση (μέχρι 1918) ως διακριτού πεδίου μεταξύ της πολιτικής και της τακτικής: στα χέρια των στρατηγών (αρχικά αφορούσε μόνο στρατούς ξηράς)
- Όρια πολιτικής και στρατηγικής συχνά **ασαφή:** ειδικά στις ναυτικές δυνάμεις (ΗΠΑ & ΗΒ) ξεκίνησε να υπάρχει σύγχυση μεταξύ των δύο (βλ και έννοια Υψηλής Στρατηγικής)

Κλασική στρατηγική

- Αφορά κυρίως στη χρήση στρατιωτικών μέσων(αρχικά, κυρίως χερσαίων) κατά τη διάρκεια ενός πολέμου
- Clausewitz: *«χρήση της στρατιωτικής εμπλοκής για τους σκοπούς του πολέμου»*
- Σωρεία κλασικών ορισμών ακολουθούν αυτή τη λογική (Miller)
  - Liddell Hart (1954): «η τέχνη της κατανομής και εφαρμογής στρατιωτικών μέσων (means) για την επίτευξη πολιτικών σκοπών (ends)»
  - Howard (1970): «ανάπτυξη και χρήση ενόπλων δυνάμεων για επίτευξη δοσμένου πολιτικού σκοπού (objective)»
  - Betts (2000): «ο συνδετικός κρίκος μεταξύ στρατιωτικών μέσων και πολιτικών σκοπών… ένα σχέδιο (plan) που μεσολαβεί μεταξύ πολιτικής και επιχειρήσεων»
- Σημαντικός ρόλος της **σύνεσης:** η στρατηγική ως «πρακτική σοφία που καθοδηγεί δράση για να πετύχει καθαρά ορισμένα αποτελέσματα» (Miller)

Sun Tzu

Sun Tzu: Ιστορικό πλαίσιο

- Θεωρείται ότι έζησε περίπου μεταξύ 544 π.Χ. – 496 π.Χ. στο τέλος της περιόδου της **Άνοιξης και Φθινοπώρου**
- Ήδη από τον 11ο αι. αμφισβητείται η ύπαρξή του και το κείμενο ενδεχομένως να ανήκει στην αμέσως επόμενη περίοδο:
  - Περίοδος των **εμπόλεμων βασιλείων** στην Κίνα (475 – 256 π.Χ.)
  - Από τις πιο συγκρουσιακές περιόδους στην κινεζική ιστορία: αύξηση μεγέθους στρατών, μεταρρυθμίσεις σε διοίκηση, φορολογία, κρατική οργάνωση
  - Το κείμενο (από υπάρχοντες σχολιασμούς) φαίνεται να υπήρχε ήδη το β μισό του 4ου αι. π.Χ.
- Ανεξαρτήτως της ιστορικότητας του προσώπου, το κείμενο δεν χάθηκε ποτέ στην Κίνα και συνέχιζε να σχολιάζεται

Sun Tzu στην Ευρώπη

- Η πρώτη μετάφραση στην Ευρώπη εμφανίστηκε στη Γαλλία το 1772
  - Συνέπεσε με τον **Στρατιωτικό Διαφωτισμό** στη Γαλλία
  - Φαίνεται να επηρέασε τον Maizeroy, αν και όχι τον Ναπολέοντα ή τον Clausewitz (Lorge 2022)
- Στα αγγλικά μόνο στις αρχές του 20ου αι.
  - Πρώτες μεταφράσεις πέσαν στο κενό, καθώς Βρετανοί αξιωματικοί: α) Δεν διάβαζαν πολύ β) Δεν πίστευαν ότι είχαν να μάθουν κάτι από μη λευκούς (Lorge)
  - Σύνδεση με **έμμεση προσέγγιση** του Liddell Hart σε έκδοση του 1963
- Ζητήματα απόδοσης (Yuen):
  - Πολλές έννοιες δεν έχουν αντίστοιχες στα αγγλικά
  - Συχνή υποτίμηση ταοϊστικού φιλοσοφικού υποβάθρου

Πόλεμος και κράτος

- Η «τέχνη του πολέμου» ζωτικής σημασίας για την επιβίωση του κράτους και γι’ αυτό πρέπει να μελετηθεί με προσοχή (I.1)
- Έμφαση σε όσο ακριβέστερο γίνεται **υπολογισμό** εκ των προτέρων
- Πέντε **σταθεροί παράγοντες** που πρέπει να εκτιμηθούν (I.2-8):
  1. **Ηθικός νόμος:** αρμονία πληθυσμού ηγεσίας, νομιμοφροσύνη
  2. **Ουρανός:** μέρα/νύχτα, καιρικές συνθήκες
  3. **Γη (έδαφος):** αποστάσεις, μορφολογία εδάφους, πιθανότητες επιβίωσης
  4. **Διοικητής:** αρετές στρατηγού (σοφία, ειλικρίνεια, ανθρωπιά, θάρρος, αυστηρότητα)
  5. **Μέθοδος και πειθαρχία (δόγμα):** οργάνωση στρατού, επιμελητεία, έλεγχος εξόδων
- Σημασία στην ακριβή εκτίμηση σχετικής ισχύος και σε πλήθος σχετικών υπολογισμών: «Με πολλούς υπολογισμούς, μπορεί κανείς να νικήσει. Με λίγους, δεν μπορεί.» (I.28)

10. Γι' αυτό, όταν καταστρώνετε σχέδια, φροντίζετε να συγκρίνετε τα παρακάτω στοιχεία και να τα αξιολογείτε με τη μέγιστη δυνατή προσοχή.

11. Εάν μου πείτε ποιος ηγεμόνας διαθέτει ηθική επιρροή, ποιος είναι ο πιο ικανός, ποιου ο στρατός έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα στη φύση και το έδαφος, ποιου οι εντολές και οι οδηγίες εκτελούνται καλύτερα, ποιος στρατός είναι ισχυρότερος.

12. Ποιος διαθέτει καλύτερα εκπαιδευμένους αξιωματικούς και άντρες.

13. Και ποιος χρησιμοποιεί την ανταμοιβή και την τιμωρία με τον πιο φωτισμένο τρόπο.

14. Θα μπορέσω να προβλέψω ποια πλευρά θα νικήσει και ποια θα ηττηθεί.

Νίκη χωρίς μάχη

- Αντίληψη υψηλού **κόστους πολέμου:** παρατεταμένες επιχειρήσεις οδηγούν σε οικονομική εξουθένωση κράτους και εξαθλίωση πληθυσμού
- Μετριάζεται με τροφοδοσία από πόρους αντιπάλου (προμήθειες, εξοπλισμός, αιχμάλωτοι που τυγχάνουν καλής μεταχείρισης)
- Σε τελική ανάλυση όμως ο σκοπός δεν είναι η εκστρατεία αλλά η **εξασφάλιση της νίκης** (II.21)
- Σημασία έχει τόσο το είδος της νίκης και τα **προσδοκώμενα οφέλη** όσο και η **ευκολία**:
  - κατάληψη εχθρικής χώρας άθικτης προτιμητέα από καταστροφή της (III.1)
  - αιχμαλωσία αντιπάλων προτιμητέα από εξόντωσή τους (III.2)
- Ύψιστη μορφή στρατηγικής δεινότητας δεν είναι να κερδηθούν όλες οι μάχες, αλλά να υποταχθεί ο αντίπαλος **χωρίς μάχη** (III.3)

12. Η τέχνη, εξάλλου, της χρήσης στρατευμάτων βασίζεται στα εξής: Εάν η αναλογία μεταξύ των δικών σας δυνάμεων και εκείνων του εχθρού είναι δέκα προς ένα, κυκλώστε τον.

13. Εάν πέντε προς ένα, επιτεθείτε του.

14. Εάν δύο προς ένα, διαιρέστε τον.

15. Εάν οι στρατοί σας είναι αριθμητικά ισοδύναμοι, μπορείτε να συμπλακείτε[7].

16. Εάν είστε εσείς ο αριθμητικά ασθενέστερος, μη διστάσετε να οπισθοχωρήσετε.

17. Εάν, πάλι, είστε ασθενέστερος από κάθε άποψη, μη διστάσετε να εγκαταλείψετε το πεδίο της μάχης. Γιατί μια δύναμη που μειονεκτεί σε όλους τους τομείς, αποτελεί εύκολη λεία για τον πιο ισχυρό.

Πολιτικός έλεγχος

- Παρατηρούμε μια ενδιαφέρουσα **ένταση** μεταξύ πολιτικού ελέγχου και στρατιωτικής αυτονομίας
- Τρόποι που ο ηγεμόνας μπορεί να βλάψει τον στρατό του (III.19-23)
  1. Δίνοντας εντολές προώθησης ή υποχώρησης που δεν μπορούν να υλοποιηθούν
  2. Όταν αποπειράται να διοικήσει τον στρατό όπως το βασίλειο αγνοώντας ιδιαιτερότητες
  3. Όταν καταμερίζει ευθύνες αγνοώντας ιεραρχία και μεταβαλλόμενες συνθήκες
- «Αυτός του οποίου οι στρατηγοί είναι ικανοί και δεν δέχονται τις παρεμβάσεις του ηγεμόνα, θα νικήσει» (III.29)

17. Ένας ηγεμόνας δεν επιτρέπεται να κηρύσσει πόλεμο, για να δώσει διέξοδο στην οργή του, ούτε ένας στρατηγός επιτρέπεται να δίνει μάχη, για να δώσει διέξοδο στη μνησικακία του. Γιατί ενώ ένας οργισμένος άνθρωπος μπορεί να ξαναγίνει ευτυχής κι ένας χολωμένος ευχαριστημένος, μια χώρα που έχει ισοπεδωθεί, δεν μπορεί να αποκατασταθεί, ούτε ένας νεκρός να επιστρέψει στη ζωή.

18. Ως εκ τούτου, ο φωτισμένος ηγέτης είναι σώφρων και ο καλός στρατηγός δεν κάνει βιαστικές κινήσεις. Μόνο έτσι εξασφαλίζεται η ευημερία μιας χώρας και διαφυλάσσεται η στρατιωτική της ισχύς.

Επόμενη εβδομάδα

Βιβλιογραφία για συζήτηση

Παρακαλείσθε να προετοιμάσετε ακόλουθο κείμενο για το επόμενο μάθημα:

- Miller, P. D. (2016). On strategy, grand and mundane. *Orbis*, 60(2), 237-247. https://doi.org/10.1016/j.orbis.2016.01.002

Επιπρόσθετη βιβλιογραφία

- Corneli, A. (1987). Sun Tzu and the Indirect Strategy. *Rivista di Studi Politici Internazionali*, 54(3), 419-445 https://www.jstor.org/stable/42738671
- Lorge, P. (2022). Cambridge: Cambridge University Press. *Sun Tzu in the West: The Anglo-American Art of War.* https://doi.org/10.1017/9781108902687
- Strachan, H. (2005). The lost meaning of strategy. Survival, 47(3), 33–54. https://doi.org/10.1080/00396330500248102
- Yuen, D. M. (2008). Deciphering Sun Tzu. Comparative Strategy, 27(2), 183-200. https://doi.org/10.1080/01495930801944727
- Λίτσας, Σ. (2024). *Πόλεμος και Ορθολογισμός*. Ποιότητα, Αθήνα. (4ο κεφάλαιο)